

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

УДК 373.2:373.3:37.018.1

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-9208-2026-3-142-149>

PEDAGOGICAL PARTNERSHIP OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS, PRIMARY SCHOOL, AND FAMILY IN SUPPORTING FIRST GRADERS' ADAPTATION

ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ, ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ТА СІМ'Ї У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

Nadiia STADNIK,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer at the Department of
Pedagogy and Psychology,
Municipal Institution of the Kyiv
Regional Council «Bila Tserkva
Humanitarian and Pedagogical
Professional College»
37, Yaroslava Mudroho Str.,
Bila Tserkva, 09107, Ukraine

Надія СТАДНИК,

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
педагогіки і психології,
Комунальний заклад Київської
обласної ради
«Білоцерківський гуманітарно-
педагогічний фаховий коледж»
вул. Ярослава Мудрого, 37,
м. Біла Церква, 09107, Україна

n.stadnik72@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2619-4419>

Zhanna VYKHRESTENKO,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer at the Department of
Pedagogy and Psychology,
Municipal Institution of the Kyiv
Regional Council «Bila Tserkva
Humanitarian and Pedagogical
Professional College»
37, Yaroslava Mudroho Str.,
Bila Tserkva, 09107, Ukraine

Жанна ВИХРЕСТЕНКО,

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
педагогіки і психології,
Комунальний заклад Київської
обласної ради
«Білоцерківський гуманітарно-
педагогічний фаховий коледж»,
вул. Ярослава Мудрого, 37,
м. Біла Церква, 09107, Україна

star1302@meta.ua

<https://orcid.org/0009-0003-6324-9356>

Yuliia VOLYNETS,

Candidate of Pedagogical
Sciences, Associate Professor at
the Department of Preschool and
Primary Education,
Institute of Postgraduate Education,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan
University
22-B, Pavla Tychyny Ave., Kyiv,
02152, Ukraine

y.volynets@kubg.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-3849-0821>

Юлія ВОЛИНЕЦЬ,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної
та початкової освіти,
Інститут післядипломної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
просп. Павла Тичини, 22-Б, м. Київ,
02152, Україна

ABSTRACT

The article addresses coordinated support for children moving from preschool to primary education. Fragmented actions by educators and families undermine continuity, emotional safety, and timely responses to first graders' difficulties. The purpose is to substantiate a structural and functional model of pedagogical partnership among preschool education institutions, primary schools, and families in supporting adaptation. The theoretical and methodological study applies regulatory analysis, thematic content analysis, comparative synthesis, and pedagogical modelling. The analytical corpus comprised ten sources: four Ukrainian regulatory and official methodological documents and six peer-reviewed studies. The analysis identified emotional and motivational, social and communicative, and learning and activity dimensions of adaptation, together with psychophysical well-being. The developed model integrates value and goal, information and analysis, organisation and activity, communication, and monitoring and reflection components. Its practical implementation is represented by the «Together to School» route, which includes preparatory, initial adaptation, stabilisation, and reflective follow-up stages. For each stage, the purpose, coordinated actions, and participants were specified, and a brief pedagogical observation map was proposed. Scientific novelty consists in integrating substantive, structural, and temporal dimensions of partnership and interpreting monitoring as a means of adjusting support rather than ranking children. Practical value lies in using the model for interinstitutional planning, parent meetings, pedagogical consultations, and individualised support. A successful transition depends on continuity of adult interaction, ethical information exchange, respect for family experience, and a child-centred approach. Further research should empirically test the model across educational settings and adapt the observation tools to diverse needs.

Key words: continuity, educational transition, child-centredness, pedagogical partnership, first-grader adaptation, emotional well-being, interinstitutional cooperation.

Вступ. Актуальність дослідження зумовлена тим, що перехід від дошкільної до початкової освіти одночасно змінює соціальні відносини дитини, режим, способи взаємодії та вимоги до саморегуляції. Тому адаптацію першокласника доцільно розглядати через емоційне самопочуття, соціальну включеність, навчальну активність і психофізичне благополуччя. Закон України «Про дошкільну освіту» та державні стан-

дарті дошкільної і початкової освіти закріплюють компетентнісну, партнерську логіку наступності [4; 5; 6], а офіційний алгоритм передбачає взаємодію фахівців і батьків до початку систематичного навчання [1].

Особливу цінність для нашого дослідження складають праці Т. Піроженко, І. Карабаєвої, Л. Соловйової та О. Хартман, у яких готовність до школи пов'язано із саморегуляцією, соціальною взаємодією, мотивацією й пізнавальними можливостями [3, с. 18–32]. Л. Бобро й А. Бобро розглядають партнерство закладу дошкільної освіти, школи та сім'ї як механізм узгодження дій [2, с. 16–21], а О. Яструб виокремлює психологічний, соціальний і психофізичний виміри адаптації [7, с. 172–177]. Зарубіжні дослідження доповнюють цей підхід доказами значущості комплексу перехідних практик, емоцій родини та двосторонньої комунікації [8, с. 740–765; 9, с. 1–12; 10, с. 277–294].

Важливим для нашого дослідження підсумком із зазначених вище міркувань та аналізу літератури є те, що окремі заходи не забезпечують цілісного переходу. Недостатньо конкретизовано модель, яка охоплює підготовку до школи й перший семестр, розподіляє відповідальність між учасниками та задає етичний спосіб спільного моніторингу. Мета статті – обґрунтувати таку структурно-функціональну модель. Для досягнення мети поставлено завдання: визначити виміри адаптаційної динаміки; окреслити компоненти партнерства; розробити поетапний маршрут узгоджених дій. Наукова новизна полягає в інтеграції змістового, структурного й часового вимірів, а практичне значення – у можливості застосувати модель для спільного планування та індивідуалізації підтримки.

Методи та методики дослідження. Дослідження має теоретико-методичний характер. Аналітичний корпус сформовано з десяти джерел 2021–2026 років: чотирьох нормативних та офіційно-методичних документів України і шести рецензованих праць. Критеріями добору були безпосередній зв'язок із наступністю, адаптацією або партнерством; наявність повного тексту; чітко описані висновки; для наукових публікацій – зазначення цифрового ідентифікатора об'єкта.

Ми дотримувалися такої логіки: нормативно-правовим аналізом визначили вимоги до наступності; тематичним контент-аналізом виокремили повторювані чинники переходу; порівняльним узагальненням зіставили українські й зарубіжні підходи; педагогічним моделюванням поєднали отримані положення в систему дій. Одиницями аналізу були індикатори адаптації, способи взаємодії, часові межі підтримки та функції учасників. Методика не передбачала експериментального вимірювання, тому запропонована модель потребує подальшої емпіричної перевірки.

Результати та дискусії. Проведене нами дослідження показало, що адаптаційну динаміку доцільно операціоналізувати через чотири

взаємопов'язані виміри. Вони є полями педагогічного спостереження, а не шкалами ранжування. Щоб перевести узагальнення у практичну площину, у табл. 1 подано індикатори кожного виміру та погоджені способи підтримки.

Як засвідчує табл. 1, кожен індикатор пов'язано не з оцінюванням дитини, а з конкретною дією дорослих. Це змінює фокус із запитання «чи готова дитина?» на визначення умов, які допомагають їй упоратися з новими вимогами. Для координації цих умов модель поєднує п'ять компонентів: ціннісно-цільовий задає спільну мету; інформаційно-аналітичний регулює етичний обмін даними; організаційно-діяльнісний визначає спільні заходи; комунікативний – канали зворотного зв'язку; моніторингово-рефлексивний – перегляд рішень відповідно до динаміки дитини.

Логічним продовженням компонентної будови є маршрут «Разом до школи»: компоненти визначають, що узгоджувати, а етапи – коли й за участю кого це робити. Послідовність дій від останніх місяців старшої дошкільної групи до завершення первинної адаптації наведено в табл. 2.

Дані табл. 2 унаочнюють перехід від загальної профілактики невідзначеності до індивідуалізованих рішень. З'єднувальним інструментом між етапами є коротка карта спостереження: початок дня, звернення по допомогу, реакція на нове завдання, контакт із ровесниками, динаміка працездатності та умови відновлення. Стійкі труднощі мають бути під-

Таблиця 1

Виміри підтримки адаптаційної динаміки першокласника

Вимір	Орієнтовні індикатори	Узгоджена підтримка
Емоційно-мотиваційний	безпека; ставлення до школи; повідомлення про переживання	реалістичні розмови; доброзичлива зустріч; посилені завдання
Соціально-комунікативний	контакт із дітьми й дорослими; прийняття правил; звернення по допомогу	кооперативні ігри; спільна мова правил; обговорення конфліктів
Навчально-діяльнісний	розуміння інструкції; увага; завершення дії; наполегливість	поетапні інструкції; диференціація навантаження; допомога без підміни дитини
Психофізичне благополуччя	втома; сон і апетит; рухова активність; відновлення	чергування активностей; рухові паузи; стабільний режим; обмін суттєвою інформацією

Джерело: укладено авторами за результатами аналізу.

Таблиця 2

Етапи реалізації партнерського маршруту «Разом до школи»

Етап і термін	Мета	Координовані дії та учасники
Підготовчий, квітень–серпень	узгодити бачення переходу	планування; зустріч із батьками; знайомство зі школою; адміністрація, вихователь, учитель, психолог, родина
Початково- адаптаційний, вересень	забезпечити безпечний старт	ритuali зустрічі; посилені завдання; двосторонній зв'язок; учитель, батьки, психолог
Стабілізаційний, жовтень–грудень	підтримати саморегуляцію й активність	аналіз динаміки; консультації; корекція навантаження і режиму; учитель, родина, фахівці супроводу
Рефлексивно- підсумковий, січень	визначити результати й потреби	консиліум; індивідуальні домовленості; оновлення маршруту; учитель, родина, психолог, адміністрація

Джерело: укладено авторами за результатами аналізу.

ставою для зміни темпу, інструкції, навантаження або залучення фахівців, а не для висновку про «неготовність» дитини.

Аналізуючи напрацювання українських та зарубіжних дослідників, дійшли висновку про необхідність і важливість запровадження саме комплексної моделі. Її часова логіка узгоджується з даними про ефективність поєднаних перехідних практик [8, с. 740–765], а комунікативний компонент – із висновками щодо партнерства з родиною та двостороннього зв'язку [9, с. 1–12; 10, с. 277–294]. Водночас модель конкретизує ці положення через поєднання чотирьох вимірів, п'яти компонентів і чотирьох етапів. Обмеженням є теоретичний характер дослідження; отже, висновки не слід тлумачити як оцінку ефективності без емпіричної апробації.

Висновки. Узагальнюючи різні погляди на проблему, вважаємо, що педагогічне партнерство під час переходу до школи має функціонувати як безперервна система узгоджених дій закладу дошкільної освіти, початкової школи та сім'ї. Розроблена модель передбачає чотири виміри адаптаційної динаміки, п'ять компонентів взаємодії та маршрут «Разом до школи». Її практична цінність полягає в тому, що спостереження одразу пов'язується з рішенням щодо умов, темпу, комунікації й обсягу підтримки.

Одержані результати дають підстави стверджувати, що результативність переходу визначається не кількістю окремих заходів, а їх послідовністю, етичним обміном інформацією, повагою до досвіду родини та

підтримувальною функцією моніторингу. Перспективи подальших досліджень пов'язані з апробацією моделі в різних закладах, перевіркою карти спостереження та адаптацією маршруту для дітей з особливими освітніми потребами й тих, хто навчається у змішаному або дистанційному форматі.

Література

1. Алгоритм дій щодо забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою для фахівців та батьків вихованців щодо початку систематичного навчання дитини в закладі освіти / Міністерство освіти і науки України. 2023. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/doshkilna/nastupnist/Alhorytm.diy.shchodo.zabezpechennya.nastupnosti.mizh.doshkilnoyu.ta.pochatkovoyu.osvitoyu-03.08.2023.pdf> (дата звернення: 10.08.2026).
2. Бобро Л. В., Бобро А. А. Особливості партнерської взаємодії учасників освітнього процесу: заклад дошкільної освіти, початкова школа та сім'я. Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). 2024. № 2. С. 16–21. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2024-PP-2-16-21>.
3. Піроженко Т. О., Карабаєва І. І., Соловйова Л. І., Хартман О. Ю. Вивчення готовності дітей старшого дошкільного віку до систематичного навчання в умовах реформування української школи. Психологічний часопис. 2022. Т. 8, № 2. С. 18–32. DOI: <https://doi.org/10.31108/1.2022.8.2.2>.
4. Про дошкільну освіту : Закон України від 06.06.2024 № 3788-IX. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3788-20> (дата звернення: 10.08.2026).
5. Про затвердження Державного стандарту дошкільної освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2025 № 1557. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1557-2025-%D0%BF> (дата звернення: 10.08.2026).
6. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 26.12.2025 № 1810. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1810-2025-%D0%BF> (дата звернення: 10.08.2026).
7. Яструб О. Шкільна адаптація першокласників. Acta Paedagogica Volyniensis. 2021. № 3. С. 172–177. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.3.25>.
8. DeMeo Cook K., Ehrlich Loewe S., Kabourek S., Francis J., Schaper A., Thomson D., Halle T., Kauertz K. How Do Combinations of Transition Activities Available to Children and Families Predict Successful Kindergarten Transitions? Early Education and Development. 2024. Vol. 35, No. 4. P. 740–765. DOI: <https://doi.org/10.1080/10409289.2023.2229715>.
9. Morawska A., Mitchell A. E., Etel E., Armstrong R., McAuliffe T., Ma T., McBryde C., Johnston L. M. A Systematic Review of Parents' Experiences during their Child's Transition to School. Early Childhood Education Journal. 2026. Vol. 54. P. 1–12. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10643-024-01780-z>.
10. Tobin E., Sloan S., Symonds J., Devine D. Family-school connectivity during transition to primary school. Educational Research. 2022. Vol. 64, No. 3. P. 277–294. DOI: <https://doi.org/10.1080/00131881.2022.2054451>.

References

1. Bobro, L. V., & Bobro, A. A. (2024). Osoblyvosti partnerskoi vzaiemodii uchashnykiv osvithnoho protsesu: zaklad doshkilnoi osvity, pochatkova shkola ta simia [Features of partnership interaction among participants in the educational process: Preschool education institution, primary school, and family]. *Naukovi zapysky. Seria «Psykhologo-pedahohichni nauky» – Research Notes. Series «Psychological and Pedagogical Sciences»*, (2), 16–21. <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2024-PP-2-16-21> [in Ukrainian].
2. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2025a). Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu doshkilnoi osvity: Postanova vid 26.11.2025 No. 1557 [On approval of the State Standard of Preschool Education: Resolution of November 26, 2025 No. 1557]. <https://zakon.rada.gov.ua/go/1557-2025-%D0%BF> [in Ukrainian].
3. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2025b). Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu pochatkovoï osvity: Postanova vid 26.12.2025 No. 1810 [On approval of the State Standard of Primary Education: Resolution of December 26, 2025 No. 1810]. <https://zakon.rada.gov.ua/go/1810-2025-%D0%BF> [in Ukrainian].
4. DeMeo Cook, K., Ehrlich Loewe, S., Kabourek, S., Francis, J., Schaper, A., Thomson, D., Halle, T., & Kauerz, K. (2024). How do combinations of transition activities available to children and families predict successful kindergarten transitions? *Early Education and Development*, 35(4), 740–765. <https://doi.org/10.1080/10409289.2023.2229715> [in English].
5. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2023). Alhorytm dii shchodo zabezpechennia nastupnosti mizh doshkilnoiu ta pochatkovoiu osvitoiu dlia fakhivtsiv ta batkiv vykhovantsiv shchodo pochatku systematychnoho navchannia dytyny v zakladi osvity [Algorithm of actions to ensure continuity between preschool and primary education for professionals and parents regarding the beginning of systematic schooling]. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/doshkilna/nastupnist/Alhorytm.diy.shchodo.zabezpechennya.nastupnosti.mizh.doshkilnoyu.ta.pochatkovoyu.osvityu-03.08.2023.pdf> [in Ukrainian].
6. Morawska, A., Mitchell, A. E., Etel, E., Armstrong, R., McAuliffe, T., Ma, T., McBryde, C., & Johnston, L. M. (2026). A systematic review of parents' experiences during their child's transition to school. *Early Childhood Education Journal*, 54, 1–12. <https://doi.org/10.1007/s10643-024-01780-z> [in English].
7. Pirozhenko, T. O., Karabaieva, I. I., Soloviova, L. I., & Khartman, O. Yu. (2022). Vychennia hotovnosti ditei starshoho doshkilnogo viku do systematychnoho navchannia v umovakh reformuvannia ukraïnskoi shkoly [Studying older preschool children's readiness for systematic learning in the context of Ukrainian school reform]. *Psykholohichni chasopys – Psychological Journal*, 8(2), 18–32. <https://doi.org/10.31108/1.2022.8.2.2> [in Ukrainian].
8. Tobin, E., Sloan, S., Symonds, J., & Devine, D. (2022). Family-school connectivity during transition to primary school. *Educational Research*, 64(3), 277–294. <https://doi.org/10.1080/00131881.2022.2054451> [in English].
9. Verkhovna Rada of Ukraine. (2024). Pro doshkilnu osvitu: Zakon Ukrainy vid 06.06.2024 No. 3788-IX [On preschool education: Law of Ukraine of June 6, 2024 No. 3788-IX]. <https://zakon.rada.gov.ua/go/3788-20> [in Ukrainian].
10. Yastrub, O. (2021). Shkilna adaptatsiia pershoklasnykiv [School adaptation of first graders]. *Acta Paedagogica Volynienses – Volyn Pedagogical Journal*, (3), 172–177. <https://doi.org/10.32782/apv/2021.3.25> [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто проблему узгодженої підтримки дитини під час переходу від дошкільної до початкової освіти. Актуальність дослідження зумовлена тим, що розрізнені дії педагогів і родини не забезпечують безперервності вимог, емоційної безпеки та своєчасного реагування на труднощі першокласника. Мета статті – обґрунтувати структурно-функціональну модель педагогічного партнерства закладу дошкільної освіти, початкової школи та сім'ї у забезпеченні адаптації першокласників. Дослідження має теоретико-методичний характер. Застосовано нормативно-правовий аналіз, тематичний контент-аналіз, порівняльне узагальнення та педагогічне моделювання. Аналітичний корпус охопив десять джерел, серед яких чотири нормативні й офіційно-методичні документи України та шість рецензованих наукових публікацій. За результатами аналізу визначено емоційно-мотиваційний, соціально-комунікативний, навчально-діяльнісний виміри адаптаційної динаміки та психофізичне благополуччя. Розроблено модель, що поєднує ціннісно-цільовий, інформаційно-аналітичний, організаційно-діяльнісний, комунікативний і моніторингово-рефлексивний компоненти. Її практичну реалізацію представлено маршрутом «Разом до школи», який охоплює підготовчий, початково-адаптаційний, стабілізаційний і рефлексивно-підсумковий етапи. Для кожного етапу визначено мету, скоординовані дії та склад учасників, а також запропоновано коротку карту педагогічного спостереження. Наукова новизна полягає в інтеграції змістового, структурного й часового вимірів партнерства та трактуванні моніторингу як засобу коригування підтримки, а не ранжування дітей. Практичне значення результатів полягає у можливості використовувати модель для міжінституційного планування, батьківських зустрічей, педагогічних консиліумів та індивідуалізації супроводу. Запропонована конструкція розмежовує відповідальність педагогів і батьків, дає змогу простежувати зміни у стані та поведінці дитини й своєчасно переглядати способи взаємодії у різних освітніх умовах. Зроблено висновок, що результативність переходу визначається безперервністю взаємодії дорослих, етичним обміном інформацією, повагою до досвіду родини та збереженням дитиноцентрированої логіки.

Ключові слова: наступність, освітній перехід, дитиноцентризм, педагогічне партнерство, адаптація першокласника, емоційне благополуччя, міжінституційна взаємодія.

Дата першого надходження статті до видання: 28.08.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 21.09.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.10.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)